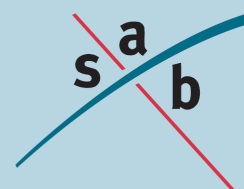


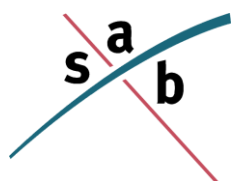
Haalbaarheidsanalyse EHS provincie Utrecht

Fort Everdingen

Duits & Lauret speciaalbieren

Datum: 4 januari 2017
Projectnummer: 150346





SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur: E. Verkaik
Tweede lezer: R. van Gestel
Projectleider: E. Harleman
Project: Fort Everdingen
Projectnummer: 150346

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader	9
2.1	Nee, tenzij	9
2.2	Recreatie in de EHS	11
2.3	Groene contour	12
3	Ligging ten opzichte van de EHS	13
4	Effectbeoordeling	15
4.1	Bestaande en potentiële waarden van het ecosysteem	15
4.2	De robuustheid en aaneengeslotenheid van de EHS	17
4.3	De aanwezigheid van bijzondere soorten	18
4.4	De verbindingsfunctie van het gebied voor soorten en ecosystemen	19
4.5	Behoud van oppervlakte van de EHS	19
4.6	Behoud van samenhang van de EHS	20
5	Conclusie	21
5.1	Dreigt significante aantasting van de EHS?	21
5.2	Vervolgstappen	21

Bijlage 1: Geraadpleegde bronnen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In het buitengebied, op de grens van de gemeente Vianen en de gemeente Culemborg en tevens op de grens van de provincie Utrecht en de provincie Gelderland bevindt zich Fort Everdingen. De militaire functie van Fort Everdingen is in de loop van 2013 beëindigd waarna de gezamenlijke overheden op zoek zijn gegaan naar een duurzame (her)bestemming voor het fort. De huidige eigenaar Duits & Lauret speciaalbieren is voornemens om op het fort een recreatieve ontwikkeling tot stand te brengen, waarbij de 'fortbrouwerij' in combinatie met recreatie- en verblijfsactiviteiten voorop staat. Hiermee wordt aangesloten bij de gewenste duurzame (her)bestemming van beide provincies en gemeenten.

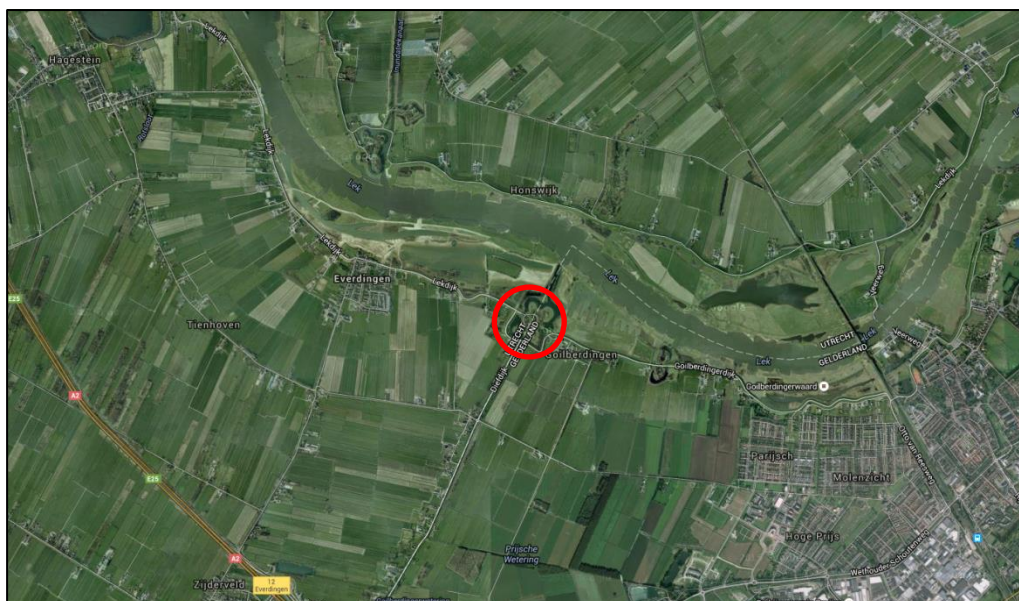
Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden. Het plangebied is onderdeel van de Ecologische hoofdstructuur (EHS) in de provincie Utrecht en grenst aan de EHS in de provincie Gelderland. De EHS is een robuust, samenhangend netwerk van natuurgebieden. De EHS wordt beschermd via een 'nee, tenzij'-regime. Dit beschermingsregime is nader uitgewerkt in de Provinciale Ruimtelijke Verordening. Nieuwe (planologische) ontwikkelingen zijn in principe niet mogelijk binnen de EHS, als deze een significant negatief effect hebben op het functioneren van de EHS. Om een zorgvuldige beoordeling te kunnen maken van de mogelijke effecten op de EHS dient de initiatiefnemer in een zogenaamd nee, tenzij-onderzoek, de mogelijke effecten op natuurwaarden te onderzoeken. Dit rapport vormt het verslag van een dergelijk nee, tenzij-onderzoek, waarbij de mogelijke gevolgen van het plan voor de EHS binnen de provincie Utrecht worden onderzocht.

1.2 Plangebied

1.2.1 Omgeving plangebied

Het plangebied ligt aan de Noodweg 2 in het buitengebied van (gedeeltelijk, westkant) de gemeente Vianen en (gedeeltelijk, oostkant) de gemeente Culemborg, ten oosten van de kern Vianen en ten westen van de kern Culemborg. De gemeentegrens van Vianen en Culemborg, die dwars door het plangebied loopt is tevens de provinciale grens die de provincies Utrecht en Gelderland van elkaar scheiden. Ten noorden van het plangebied ligt de Lek met haar uiterwaarden. Het gebied ten zuiden kenmerkt zich hoofdzakelijk door langgerekte akkers en weilanden.

Op navolgende figuren is de globale ligging van het plangebied weergegeven.



Globale ligging plangebied (rood) (bron: Google Earth, bewerking: SAB)

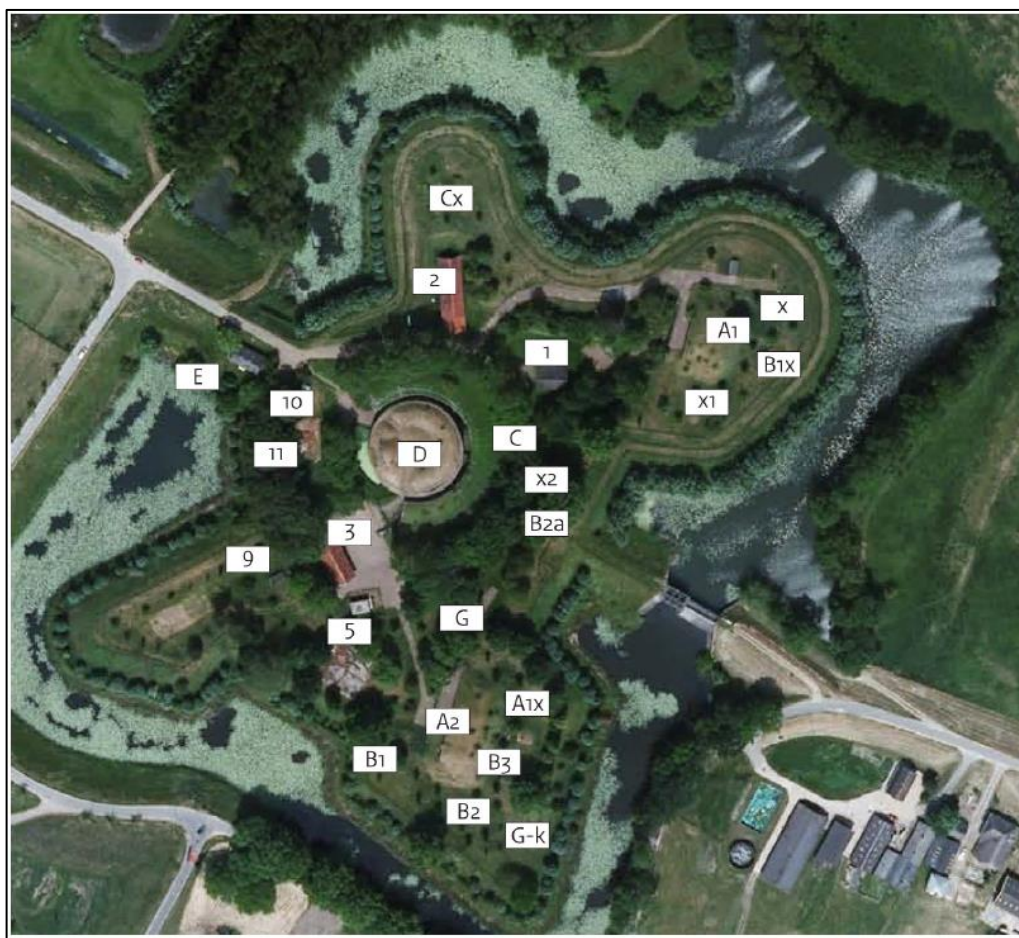


Globale begrenzing van het plangebied (bron: Google Earth, bewerking: SAB)

1.2.2 Huidige situatie

Fort Everdingen is tussen 1841 en 1847 gebouwd als verdedigingswerk langs de Lek, als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Fort Everdingen is een complex van ongeveer 9 hectare, bestaande uit de fortgracht met aangrenzende gronden en het forteiland met daarop een aantal - grotendeels monumentale - gebouwen. Het complex is een rijksmonument en inmiddels is de Nieuwe Hollandse Waterlinie als geheel op de Voorlopige Lijst van Unesco Werelderfgoed geplaatst. De gracht rondom het fort is nog steeds intact. De toegang tot het fort ligt aan de Lekdijk, vanaf deze dijk biedt de Noodweg de entree tot het fort.

Navolgende figuur met bijbehorende tabel levert een duidelijk beeld op van de reeds aanwezige bebouwing met toenmalige functie in het plangebied.



Gebouw 1, houtenloods (1882)	Gebouw B2a, magazijn (19-D)
Gebouw 2, artillerieloods (1887)	Gebouw B3, magazijn (19-D)
Gebouw 3, artillerieloods (1877)	Gebouw C, contrescarp (ca. 1875)
Gebouw 9, garage (gesloopt)	Gebouw Cx, groepsschuilplaats (1940)
Gebouw 10, garage	Gebouw D, toren (1846)
Gebouw 11, garage (gesloopt)	Gebouw E, fortwachterswoning (ca. 1875)
Gebouw A1, remise/magazijn (ca. 1875)	Gebouw X, groepsschuilplaats (1940)
Gebouw A1x, groepsschuilplaats (1940)	Gebouw X1, groepsschuilplaats (1940)
Gebouw A2, remise/magazijn (ca. 1875)	Gebouw X2, groepsschuilplaats (1940)
Gebouw B1, groepsschuilplaats (1940)	Gebouw Gk, G-kazemat (1940)
Gebouw B1x, magazijn (19-D)	Gebouw G, bosloods (vernieuwd)
Gebouw B2, groepsschuilplaats (1940)	

1.2.3 Nieuwe situatie

Brouwerij Duits & Lauret start op het fort een 'zorgbrouwerij' met proeflokaal en overnachtingsmogelijkheden. Concreet betreft het de volgende activiteiten:

- Ambachtelijke bierbrouwerij en biermosterd- en bierazijnmakerij;
- Proeflokaal
- Zalenverhuur
- Opslag

- Camperplaatsen
- Natuurkampeerterein
- Kaasmakerij
- Winkel met streekproducten
- Dagbesteding en arbeidsre-integratie
- Burgerwoning/bedrijfswoning

De ambachtelijke brouwerij en het proeflokaal inclusief terras zullen gesitueerd worden in artillerieloods 3. In de nabije betonnen schietbunker (gebouw 5) zullen sanitaire voorzieningen en voorzieningen voor elektra en riool worden ondergebracht. Artillerieloods 2 zal in de toekomst mogelijk worden gebruikt ter uitbreiding van de brouwerij. Tegenover de brouwerij en terras wordt een klein winkeltje ingericht waarin mensen in het kader van dagbesteding of arbeidsre-integratie werkzaamheden zullen uitvoeren. In het winkeltje zullen streekproducten worden verkocht. De bestaande woning op het fort zal in gebruik worden genomen als zijnde receptie en beheerderswoning.

Op het noordoostelijk gedeelte van het bastion, naast en achter gebouw A1, zullen camperplaatsen worden gecreëerd. De camperplaatsen zullen worden voorzien van grasbetonklinkers. Op het zuidelijk deel van het bastion, naast en achter gebouw A2, zullen kampeerplekken worden gerealiseerd. Het gaat hierbij om een natuurcamping, waarbij er minimale voorzieningen aanwezig zullen zijn.

In onderstaande tabel (in combinatie met de afbeelding) is per gebouw aangegeven wat de toekomstige invulling zal zijn. Bij veel gebouwen is consolidatie het uitgangspunt. Echter kunnen deze gebouwen in de toekomst ten dienste komen te staan van de functies op het fort.

Gebouw	Koers	Gebouw	Koers
Gebouw 1	Zalenverhuur	Gebouw B2a	Consolideren
Gebouw 2	Uitbreiding brouwerij	Gebouw B3	Consolideren
Gebouw 3	Brouwerij proeflokaal	Gebouw C	Mosterd- en azijnproductie, azijnrijping, kaasrijping, bierrijping, streekwinkel, multifunctionele ruimtes
Gebouw 5	Sanitair	Gebouw Cx	Consolideren
Gebouw 9	Verwijderen	Gebouw D	Vleermuizenhotel, vrijwilligersruimte
Gebouw 10	Stedin trafohuis	Gebouw E	Receptie, dienstwoning
Gebouw 11	Verwijderen	Gebouw G	Opslag werktuigen, verbouwen passend bij cultuurhistorie
Gebouw A1	Opslag/multifunctionele ruimte	Gebouw X	Consolideren
Gebouw A1x	Consolideren	Gebouw X1	Consolideren
Gebouw A2	Opslag/multifunctionele ruimte	Gebouw X2	Consolideren
Gebouw B1	Consolideren	Gebouw Gk	Consolideren
Gebouw B2	Consolideren		

Verspreid over het fort worden een aantal terrassen gerealiseerd. Hierdoor kunnen bezoekers op verschillende plekken op het fort genieten van de unieke locatie en daarbij behorende beleving. In totaal wordt er 800 m² terras toegestaan.

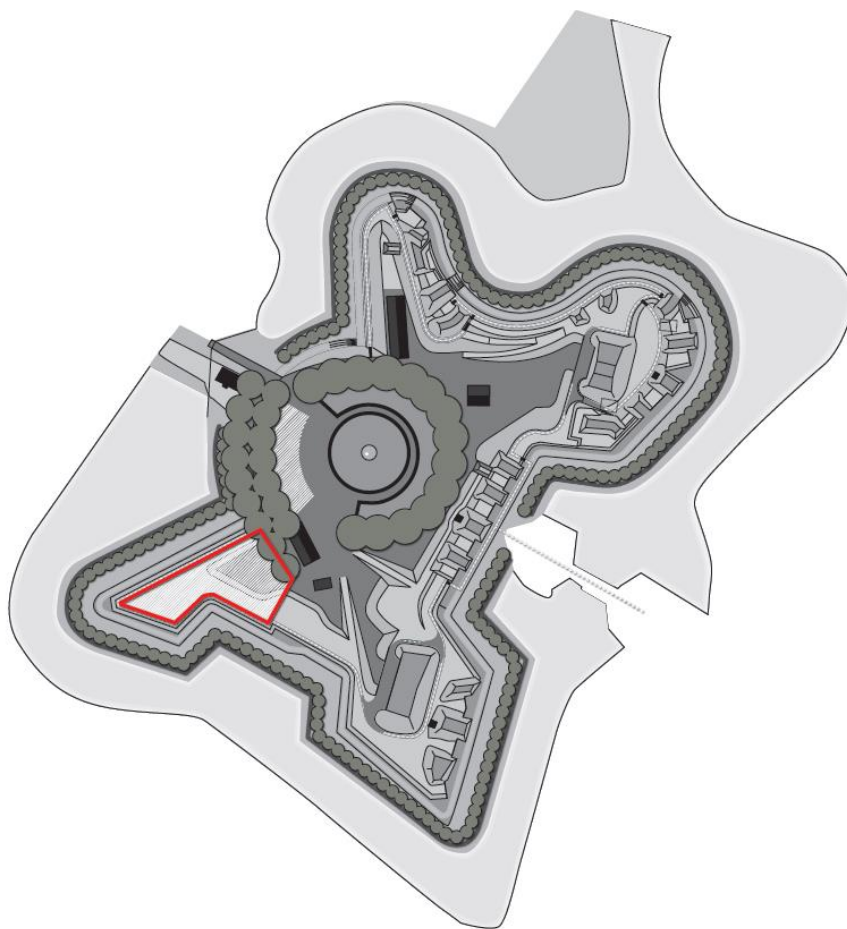


Globale schets toekomstig gebruik.

Verkeer en parkeren

Parkeren geschiedt op het daartoe aangewezen parkeerterrein binnen het fort op het zuidwestelijk bastion (zie navolgende tekening). Hierbij worden grasbetontegels aangebracht. Deze situatie is vergelijkbaar met de huidige situatie. Campers en tenten kunnen op de daartoe aangewezen kampeerplekken staan. Incidenteel zal gebruik worden gemaakt van grote touringcarbussen. Deze zullen mensen bij het Fort afzetten en vervolgens op aanwijzing van de eigenaar naar een parkeerterrein buiten het plangebied worden gedirigeerd. Bij grote evenementen dient er geparkeerd te worden op een nader te bepalen locatie (bedrijventerrein), van waaruit een pendelbus de bezoekers naar het fort zal brengen.

Bezoekers van het Fort Everdingen die met de fiets komen, kunnen deze op de daarvoor aangewezen plekken binnen de fortwal parkeren. Tevens zal een voorziening voor fietsverhuur worden gerealiseerd.



Groeninrichting

Met betrekking tot het groen in het plangebied streven de initiatiefnemers naar het behoud en onderhoud van de bestaande beplanting en natuurwaarden. Bij eventueel nieuw toe te voegen groen zal rekening worden gehouden met beplanting die past bij de cultuurhistorie van het fort.

2 Wettelijk kader

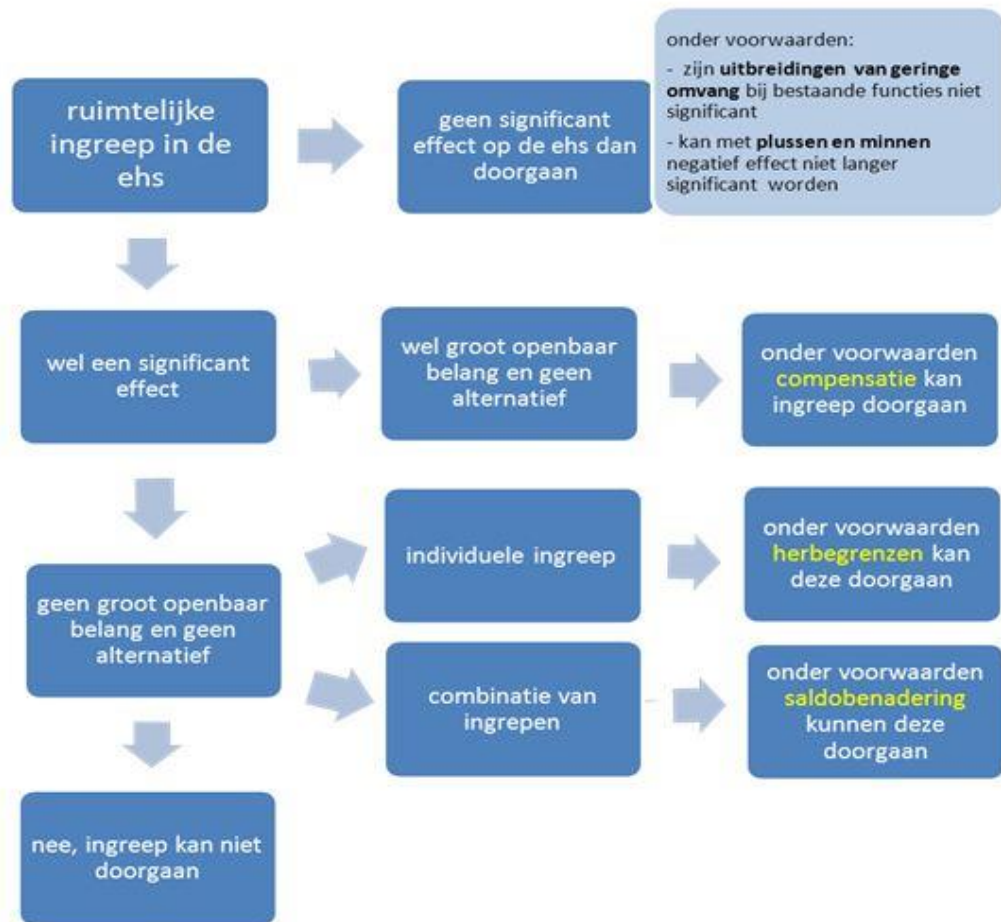
2.1 Nee, tenzij

De EHS wordt beschermd via het 'nee, tenzij'-regime. Het Rijk heeft de provincies via het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) de taak gegeven deze bescherming nader uit te werken. De provincie Utrecht heeft haar EHS-beleid vastgelegd in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) en heeft in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) regels opgenomen waaraan gemeentelijke plannen moeten voldoen.

Nieuwe (planologische) ontwikkelingen zijn in principe niet mogelijk binnen de EHS, als deze een significant negatief effect hebben op het functioneren van de EHS. De initiatiefnemer van een ontwikkeling moet bij het nee, tenzij-regime de onderbouwing leveren. Om een zorgvuldige beoordeling te kunnen maken zal de initiatiefnemer in een zogenaamd nee, tenzij-onderzoek de effecten van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling op de te beschermen, te ontwikkelen en te behouden factoren moeten specificeren. Het gaat daarbij om de 'wezenlijke waarden en kenmerken' van de bij het gebied behorende natuurdoelen en natuurkwaliteit. De provincie Utrecht heeft ter beoordeling van de wezenlijke kenmerken en waarden zes toetsingsaspecten benoemd:

- 1 bestaande en potentiële waarden van het ecosysteem, inclusief vereiste omgevingsfactoren (zoals donkerte, bodem, water, milieu);
- 2 de robuustheid en aaneengeslotenheid van de EHS;
- 3 de aanwezigheid van bijzondere soorten;
- 4 de verbindingsfunctie van het gebied voor soorten en ecosystemen;
- 5 behoud van oppervlakte;
- 6 behoud van samenhang.

Een nee, tenzij-onderzoek kan achterwege blijven, indien het een ontwikkeling van geringe omvang betreft bij een bestaande functie. De provincie stelt dat een dergelijke kleine ontwikkeling niet tot significante gevolgen voor de waarden van de EHS leidt, als in de ruimtelijke onderbouwing wordt aangetoond dat deze ontwikkeling op al verstoord terrein plaatsvindt.



Beslisboom Nee, tenzij-regime uit de PRS Utrecht (2013)

Als er sprake is van significante aantasting, dan mag de voorgenomen ontwikkeling geen doorgang vinden, tenzij deze voldoet aan enkele randvoorwaarden. Dit tenzij heeft betrekking op ontwikkelingen met redenen van groot openbaar belang. Indien dit aangetoond wordt, er geen reële alternatieven zijn, en de negatieve effecten zo veel mogelijk beperkt worden, is de ontwikkeling wel mogelijk. De overblijvende effecten moeten dan wel gecompenseerd worden. Aan de compensatie worden nadere eisen gesteld: de compensatie vindt plaats buiten de EHS, in de directe omgeving van de ingreep, in natura (indien absoluut onmogelijk financieel), gelijktijdig en gelijkwaardig (bij hoge waarden met extra factor voor ontwikkelingstijd). Compensatie vindt bij voorkeur plaats binnen de groene contour.

Als er sprake is van een significante aantasting, maar niet van groot openbaar belang, bieden de volgende drie instrumenten aanvullende mogelijkheden voor ontwikkelingen binnen de EHS:

Plussen & minnen

Bij deze methode wordt in hetzelfde project binnen het plangebied voldoende onderdelen opgenomen die natuurwinst opleveren. Het is daarbij belangrijk dat de natuurkwaliteit (en de natuuroppervlakte) gelijktijdig met de ruimtelijke ontwikkeling minstens evenredig 'meegroeit'. Op basis van de combinatie van positieve en negatieve effecten

ten van het plan als geheel kan de conclusie dan zijn dat er geen sprake is van significante aantasting.

Bij het toepassen van Plussen & minnen is het belangrijk dat de plussen langdurig te borgen zijn. Als voorbeeld kan een deel van het plangebied als natuur bestemd worden. Een voorbeeld dat niet te borgen is, is het handhaven van een bos op een locatie met de bestemming wonen of tuin. De eigenaren zijn dan vrij om later de natuur weer te verwijderen.

Herbegrenzing

Herbegrenzing van de EHS is toepasbaar voor terreinen tot enkele hectares groot. Er is dan een zorgvuldige ecologische onderbouwing nodig dat herbegrenzing leidt tot een betere samenhang of een betere functioneren van de EHS. Voorwaarden zijn wel dat de wezenlijke kenmerken en waarden (waaronder de samenhang) behouden blijven en dat de oppervlakte van de Ecologische Hoofdstructuur ten minste gelijk blijft. Met dit instrument wijzigt de feitelijke begrenzing van de EHS. Deze wijzigingen verwerkt de provincie periodiek in de geconsolideerde versie van Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Bij de herijking van de PRV (eens in de vijf tot 10 jaar) wordt de EHS opnieuw door Provinciale Staten (PS) aangewezen en vastgesteld.

Saldobenadering

De Saldobenadering lijkt op het Plussen & minnen, maar is veel grootschaliger en er zijn meestal meer functies en grondeigenaren bij betrokken. In de PRV en de partiële herzieningen van de PRV zijn de formele eisen aan het instrument volgens de rijksregels in het Barro beschreven. Samengevat zijn de eisen:

- Er ligt een integrale gebiedsvisie voor een samenhangend gebied in een gezamenlijk ruimtelijk plan. De visie voorziet in een combinatie van ontwikkelingen;
- Saldobenadering biedt per saldo meerwaarde voor de natuur, vooral voor het functioneren van de EHS op gebiedsniveau. De wezenlijke waarden en kenmerken, de oppervlakte en de samenhang zijn daarbij de toetsingscriteria;
- De wijze waarop de natuurwinst bereikt wordt, is goed geborgd;
- De oppervlakte en de kwaliteit van de natuur moeten in principe gelijk blijven of toenemen.

2.2 Recreatie in de EHS

Met betrekking tot recreatie in de EHS geeft de provincie in de PRS 2013-2028 dat de EHS een belangrijke functie vervult voor de recreatie. De provincie wil deze functie behouden en waar nodig versterken. Binnen het 'nee, tenzij'-regime maakt de provincie daarom een uitzondering voor verblijfs- en dagrecreatieterreinen. Voor ontwikkelingen binnen deze terreinen hoeft bij de beoordeling van de wezenlijke waarden en kenmerken van het gebied alleen gekeken te worden naar de actuele natuurwaarden en niet naar de potentiële natuurwaarden.

Verder is het mogelijk dat, gebaseerd op een gebiedsvisie, delen van gebieden door middel van zonering een intensievere inrichting krijgen waarbij andere delen juist extensiever worden gebruikt. Hiervoor kan een soort van saldobenadering worden toegepast waarbij de ecologische winst en verlies tegen elkaar worden afgewogen.

2.3 Groene contour

Naast de EHS heeft de provincie Utrecht gebieden begrensd als 'groene contour'. Deze gebieden zijn door hun ligging belangrijk voor het functioneren van de EHS, maar vallen er zelf niet binnen. Het 'nee, tenzij'-regime is voor deze gebieden dan ook niet van toepassing. Wel stimuleert de provincie in deze gebieden de vrijwillige realisatie van nieuwe natuur. Eventuele nieuwe natuur wordt na realisatie opgenomen in de EHS. Verder zal EHS-compensatie ten gevolge van het 'nee, tenzij'- regime vooral in de groene contour plaats kunnen vinden.

Recreatie en natuur zijn goed mogelijk binnen de groene contour, mits de recreatie geen negatieve invloed heeft op het functioneren van nieuwe natuur, zo blijkt uit de PRS.

3 Ligging ten opzichte van de EHS

Het gedeelte van het plangebied dat in Provincie Utrecht is gelegen, ligt geheel binnen de EHS (zie navolgende afbeelding). Het Gelders deel van het plangebied grenst aan de EHS. In Gelderland spreekt men niet van EHS, maar van het Gelders Natuurnetwerk. Het plangebied behoort hier zelf tot de Groene Ontwikkelingszone van de provincie Gelderland. Deze zone bestaat uit terreinen met een andere bestemming dan bos of natuur, die ruimtelijk vervlochten zijn met het Gelders Natuurnetwerk. Het gaat vooral om landbouwgrond, maar ook om terreinen voor verblijfs- en dagrecreatie, infrastructuur, woningen en bedrijven. Door de samenhang met de aangrenzende en inliggende natuur van het Gelders Natuurnetwerk, herbergt de Groene Ontwikkelingszone ook kenmerkende natuurwaarden.

Zoals in de inleiding aangegeven, zal hier een toetsing plaatsvinden van de mogelijke gevolgen van het plan voor de EHS binnen de provincie Utrecht. De natuurdoelstellingen voor de EHS binnen de provincie Utrecht zijn uitgewerkt in het Natuurbeheerplan. In de kaart behorende bij het Natuurbeheerplan van de provincie Utrecht voor 2017, is de gracht rondom het fort en het deel binnen deze gracht buiten de begrenzing van de natuurgebieden gehouden, zoals op navolgende afbeeldingen is te zien. Voor het noordwestelijk deel van het plangebied, ten noordwesten van de gracht, zijn wel beheertypen aangewezen. Een smalle strook is aangewezen als beheertype N12.02 kruiden- en faunarijk grasland en delen zijn aangewezen als L01.01 Poel en kleine historische wateren en N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos. In de directe omgeving van het plangebied liggen verder de beheertypen op N10.01 Nat schraalland en N04.01 Zoete plas.

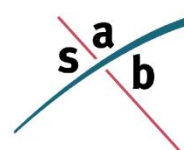
Ligging ten opzichte van EHS en aanwezige beheertypen



Legenda

- grens EHS provincie Utrecht
- plangebied
- L01.01 Poel
- L01.06 Struweelhaag
- N04.02 Zoete plas
- N05.01 Moeras
- N10.01 Nat schraalland
- N12.02 Kruiden- en faunarijckgrasland
- N14.01 Rivier- en beekbegleitend bos
- Groene Ontwikkelingszone Gelderland
- Gelders Natuurnetwerk

75 0 75 150 225 300 m



Ligging van het plangebied ten opzichte van EHS en ten opzichte van beheertypen

4 Effectbeoordeling

Zoals beschreven in paragraaf 2.1, gebruikt de provincie Utrecht zes toetsingsaspecten om te onderzoeken of ontwikkelingen kunnen leiden tot significante aantasting van wezenlijke waarden en kenmerken van de natuurdoelen en natuurkwaliteit. Hieronder worden deze toetsingsaspecten uitgewerkt.

4.1 Bestaande en potentiële waarden van het ecosysteem

Bij het beoordelen van de bestaande en potentiële waarden zijn de volgende drie vragen van belang, zo blijkt uit de EHS-wijzer van de provincie:

- Wat verandert er aan het functioneren van het huidige beheertype?
- Wat verandert er aan de mogelijkheid het gewenste beheertype te bereiken?
- Wat verandert er aan de omgevingsfactoren die de actuele en potentiële systemen vragen?

Bij de onderstaande beoordeling maken wij onderscheidt tussen het deel van het plangebied dat binnen de EHS valt maar waar geen beheertypen voor zijn aangewezen en het deel van het plangebied dat binnen de EHS valt en waar wel beheertypen zijn aangewezen.

4.1.1 *Plangebied zonder beheertypen*

Bestaande en potentiële waarden groene omgeving

Zoals in hoofdstuk 3 is aangegeven ligt het westelijk deel van het fort wel binnen de EHS, maar is voor dit deel binnen het natuurbeheerplan geen beheertype aangegeven. Dit deel van het plangebied bestaat uit de oevers van de gracht rondom het fort, de omwalling van het fort en het fortterrein zelf, met boomgroepjes, bomenrijen, struiken, grasland, enige verharding en bebouwing. De overgangen van nat naar droog en van hoog naar laag in het plangebied en de afwisseling van opgaande en lage begroeiing, verharding en bebouwing zorgt voor een grote variatie aan standplaatsfactoren. Bij de inventarisaties van de planten en broedvogels die in 2015 in het gebied werden uitgevoerd, werden dan ook veel verschillende soorten waargenomen. Deze soorten vormen een afspiegeling van de verschillende biotopen die aanwezig zijn, met zowel soorten gebonden aan water en aan een vochtig milieu, als soorten gebonden aan een drogere standplaats en aan bebouwing.

Bij de ingrepen die binnen het plangebied zijn voorzien, zijn de veranderingen aan de groenstructuur zeer beperkt. Zo zal slechts één boom mogelijk worden gekapt en blijven de overige bomen in het plangebied behouden. Ook de overige groenstructuren in het plangebied blijven behouden. Verder zijn geen ingrepen aan het water rondom het fort voorzien. Doordat ingrepen aan groenstructuur en water niet of nauwelijks plaatsvinden, verandert de leefomgeving voor soorten gebonden aan deze structuren niet op een directe wijze.

Wel zorgen de nieuwe activiteiten op het fort mogelijk voor een indirecte verandering van de leefomgeving van diersoorten, doordat de activiteiten verstoring kunnen werken. Zo zal het aantal mensen dat het fort bezoekt waarschijnlijk sterk toenemen, waardoor op het fort sprake zou kunnen zijn van verstoring door licht, geluid of door

optische verstoring. De afgelopen jaren was het fort in gebruik bij defensie. De soorten die aanwezig zijn in dit gebied, zijn daardoor gewend aan enige menselijke aanwezigheid. Verstoringsgevoelige soorten zijn in dit deel, buiten de gebouwen, maar beperkt aanwezig, zo blijkt uit de quick scan flora en fauna (SAB 2016) en uit de gegevens van de planten- en broedvogelinventarisaties uit 2015. Zo komen bever, das en boommarter er niet voor en ook zijn in de bomen geen vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig. Wel komt de rode lijstsoort groene specht voor op het fort. Deze soort is matig gevoelig voor verstoring (Krijgsveld et al. 2008).

Te verwachten is, dat de activiteiten die mogelijk worden op het fort, zoals brouwerij, proeverij, kaasmakerij, zalenverhuur en natuurcamping dagelijks ieder maximaal enige tientallen bezoekers zullen trekken. Ook de parkeervoorziening, 72 plaatsen, is afgestemd op een dergelijk aantal bezoekers. Deze activiteiten zullen vooral binnen plaatsvinden, in de bebouwing rondom de aanwezige verharding op het fortterrein. De activiteiten buiten deze verharding zullen beperkt zijn. Daarbij betreft het geen activiteiten waarvan het te verwachten is dat ze in de open lucht leiden tot versterkt geluid of extra verlichting. De versturende werking naar de omgeving zal hierdoor beperkt zijn.

Bestaande en potentiële waarden bebouwde omgeving

De voornaamste ingreep die in het plangebied plaatsvindt, is de verandering van de functie van de gebouwen. Aan de bebouwing zijn verschillende planten en dieren gebonden. Bij de inventarisaties in 2015 bleken de varensoorten tongvaren en zwartsteel op bebouwing te groeien en bleek de kerkuil broedend aanwezig te zijn in de forttoeren. Deze soorten zullen niet door de plannen worden aangetast, onder meer omdat de ruimte binnen het torenfort waar de kerkuil aanwezig is geen onderdeel van de beoogde plannen vormt en behouden blijft en omdat de standplaatsen van de varens bekend zijn en behouden blijven. Verder hebben met name het torenfort, maar ook enkele andere gebouwen binnen het plangebied, een belangrijke functie voor vleermuizen. In de nazomer zijn bij het fort 760 tot 1200 zwermende watervleermuizen aanwezig. Hiermee is het fort van nationaal belang voor de instandhouding van deze soort. Ook is het fort van belang als zwermlocatie voor baardvleermuizen en gewone dwergvleermuizen. Bij dit zwermen wordt gepaard door vleermuizen. Daarnaast leren jonge vleermuizen door het zwermen overwinteringsverblijven kennen. Naast een functie als zwermplaats vervult het fort ook een belangrijke functie als overwinteringslocatie voor 100 tot 200 vleermuizen. Hierbij gebruiken de dieren met name het torenfort maar ook de bomvrije kazerne A1. In een aantal overige gebouwen overwinteren kleinere aantallen dieren. In de zomer zijn kleine aantallen gewone grootoorvleermuizen, watervleermuizen en gewone dwergvleermuizen aanwezig.

Voor de omgang met deze belangrijke functies voor vleermuizen is in 2010 door de zoogdiervereniging (Jansen et al. 2010) en in 2012 door DLG een advies opgesteld (DLG 2012). Bij de ontwikkeling van plannen voor Fort Everdingen zijn deze adviezen het uitgangspunt geweest. Ook blijft de groenstructuur op het fort behouden en vinden mitigerende maatregelen plaats bij de activiteiten die worden gerealiseerd in de contrascarpen en andere gebouwen die een beperktere functie voor vleermuizen vervullen. Hierdoor blijven de functies die het fort vervult voor vleermuizen ook in de toekomst, bij de realisatie van het plan, behouden.

Conclusie

Uit bovenstaande volgt dat de omgevingsfactoren voor de aanwezige natuurwaarden in dit deel van het plangebied niet of slechts beperkt zullen wijzigen als gevolg van het plan. Het functioneren van de aanwezige natuurwaarden in dit deel van het plangebied zal nu en in de toekomst dan ook niet veranderen.

4.1.2 Plangebied met beheertypen

Voor het noordwestelijk deel van het plangebied, ten noordwesten van de fortgracht, zijn wel beheertypen aangewezen. Een smalle strook is aangewezen als beheertype N12.02 kruiden- en faunarijk grasland en delen zijn aangewezen als L01.01 Poel en kleine historische wateren en N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos. De plannen voor het fort hebben geen betrekking op deze delen van het plangebied en in deze beheertypen zullen als gevolg van het plan geen directe ingrepen plaatsvinden. Naast deze beheertypen ligt de slotgracht en de omwalling rond het fort. In het kader van het plan zullen ook daar in de toekomst geen activiteiten plaatsvinden.

Doordat in het deel van het plangebied waar beheertypen zijn aangewezen geen directe ingrepen plaatsvinden, zullen de omgevingsfactoren hier niet sterk wijzigen. De enige wijziging die hier te verwachten is, is enige indirecte verstoring door licht of geluid als gevolg van toekomstige activiteiten op het ernaast gelegen fortterrein. Zoals in de paragraaf hierboven beschreven, vinden toekomstige activiteiten op het fort vooral in bebouwing plaats, rondom de nu al aanwezige verharding op het fortterrein. De beheertypen liggen op tenminste 70 meter van dit deel van het fortterrein en worden van deze activiteiten gescheiden door omwalling en opgaande beplanting. Hierdoor zal de versturende werking beperkt zijn. Daarbij betreft het geen activiteiten waarvan het te verwachten is dat ze in de open lucht leiden tot versterkt geluid of extra verlichting. De omgevingsfactoren zullen hierdoor niet of nauwelijks wijzigen voor natuurwaarden die aanwezig zijn bij deze beheertypen. Het is niet te verwachten, dat het functioneren van de huidige beheertypen wijzigt als gevolg van dit plan. Ook is niet te verwachten, dat de mogelijkheid de gewenste beheertypen te bereiken verandert als gevolg van dit plan.

4.2 De robuustheid en aaneengeslotenheid van de EHS

In dit deel van het land ligt het Natuurnetwerk Nederland als een zone rondom de Lek. De Lek zelf en de uiterwaarden maken onderdeel uit van deze EHS. Het plangebied ligt aan de zuidrand hiervan. Aan de oostzijde van het plangebied begint de EHS (Gelders Natuurnetwerk) binnen de provincie Gelderland. In de provincie Gelderland maakt het fort zelf net geen onderdeel uit van de EHS. Zie ook de afbeelding in hoofdstuk 3.

In dit deel van het land vormt de EHS een aaneenschakeling van natuurgebieden en verbindingzones die gebonden zijn aan het water van de grote rivieren. Het noordwestelijk deel van het plangebied, met slotgracht, vochtig bos en de oever bij de gracht, vormen ook groeiplaatsen die passen binnen deze natte zone langs de Lek.

Van de ontwikkelingen in het plangebied is geen aantasting van de robuustheid en aaneengeslotenheid van de EHS te verwachten. De activiteiten die mogelijk worden

met dit plan vinden veelal binnen plaats, waardoor de verstorende werking naar de omgeving toe beperkt zal zijn. Daarbij betreft het kleinschalige activiteiten waarvan geen sterke geluidsproductie of verstoring door licht is te verwachten. De locatie waar de activiteiten plaatsvinden ligt aan de rand van de EHS, op en rondom bestaande verharding, waar nu ook al menselijke activiteiten plaatsvinden. Deze activiteiten worden van de meer natuurlijke delen van het plangebied gescheiden door een wal en door beplanting. De uitstralende, verstorende werking van de activiteiten is hierdoor zeer beperkt. Een verstoring van robuustheid en aaneengeslotenheid van de EHS is dan ook niet te verwachten.

4.3 De aanwezigheid van bijzondere soorten

Zoals in paragraaf 4.1 beschreven, komen door de diversiteit aan biotopen in het plangebied, met overgangen van droog naar nat en de aanwezigheid van onbebouwd en bebouwd terrein, een verscheidenheid aan soorten voor in het plangebied. Merendeels betreft dit soorten die algemeen voorkomen in ons land, zo bleek uit de inventarisaties die in 2015 werden uitgevoerd. Bij de inventarisaties werden echter ook enkele zeldzamere soorten aangetroffen.

Onder de bijna 150 plantensoorten die bij de inventarisatie van 2015 werden waargenomen waren de oranjelijst soorten zwartsteel, tongvaren, heksenmelk, wilde reseda, tengere vetmuur en bloedzuring. Van deze soorten is zwartsteel de zeldzaamste. Deze varen groeit op historische bouwwerken, maar kan ook gevonden worden op muren van grachten en op steilwandjes van greppels en holle wegen. De soort is zeldzaam en wordt voornamelijk in stedelijk gebied gevonden. De overige aangetroffen soorten van de oranje lijst van de provincie Utrecht komen algemeen (tongvaren, wilde reseda) of vrij algemeen voor in ons land (bloedzuring, tengere vetmuur, heksenmelk). Zoals ook in paragraaf 4.1 aangegeven werd de zwartsteel aangetroffen op het torenfort en bij de contra-escarpe. De standplaats van deze soort is hier bekend en bij de voorziene ingrepen zullen de standplaatsen behouden blijven.

Onder de ruim 60 vogelsoorten die bij de inventarisatie in 2015 werden waargenomen zaten de oranjelijstsoorten ijsvogel, grutto, ooievaar, groene specht en kerkuil. De ooievaar en grutto werden overvliegend waargenomen en zijn niet broedend in het gebied aanwezig. Ook de ijsvogel was waarschijnlijk niet broedend in het gebied aanwezig, maar werd hier aan het begin van het voorjaar enkele malen gezien en gehoord. De groene specht broedt hier mogelijk wel en de kerkuil heeft hier waarschijnlijk een verblijfplaats. De aantallen van de groene specht zijn in ons land sinds de jaren negentig sterk toegenomen en deze soort komt tegenwoordig vrij algemeen voor. De kerkuil is zeldzamer. De stand van deze vogel is de laatste jaren vrij stabiel. Zoals in paragraaf 4.1.1 beschreven bevindt de verblijfplaats van de kerkuil zich in de forttoeren. Deze verblijfplaats blijft behouden. De groene specht verblijft mogelijk in de groenstructuur in het plangebied. Deze groenstructuur blijft behouden bij de uitvoering van het plan en ook zijn geen activiteiten voorzien die een sterk verstrend effect hebben op de groenstructuur. De activiteiten die zijn voorzien zijn kleinschalig, vinden veelal binnen plaats en vinden voornamelijk plaats rondom het verharde fortterrein centraal in het plangebied. Een verstoring van deze bijzondere soorten is dan ook niet te verwachten.

De meest bijzondere soorten die aanwezig zijn binnen het plangebied zijn grote aantallen overwinterende vleermuizen in enkele gebouwen binnen het plangebied. Ook de functie die met name de forttoren in de nazomer, in de zwermtijd van vleermuizen vervult, is landelijk gezien bijzonder (zie ook paragraaf 4.1.1). Het plangebied is met name van belang voor de gewone dwergvleermuis, watervleermuis, baardvleermuis en de gewone grootoorvleermuis. Om verschillende redenen is een verstoring van deze functies voor vleermuizen niet te verwachten. Ten eerste zijn vleermuizen goed beschermd middels Habitatrichtlijn en Wet natuurbescherming en is het onder meer verboden rustplaatsen van deze soorten te beschadigen. Daarbij is de functie van het plangebied voor vleermuizen onderzocht en bekend bij de initiatiefnemers en de gemeenten. Op basis van het vleermuisonderzoek is door DLG een advies opgesteld met betrekking tot de mogelijke van activiteiten op het fort (DLG 2012). Dit advies is als uitgangspunt gebruikt bij de ontwikkelingsplannen voor het fort. Bij de geplande ontwikkelingen worden onder meer mitigerende maatregelen getroffen om verstoring van vleermuizen te voorkomen. Tot slot vinden op het fort jaarlijkse tellingen plaats van de aantallen overwinterende vleermuizen. Hierdoor is er zicht op de ontwikkeling van deze functie van het fort voor vleermuizen.

4.4 De verbindingsfunctie van het gebied voor soorten en ecosystemen

Zoals in paragraaf 4.2 toegelicht, ligt het plangebied aan de zuidrand van de EHS, die hier de loop van de Lek en de uiterwaarden langs de Lek volgt. De verbindende functie die het plangebied heeft voor soorten die aan de rivier en uiterwaarden zijn gebonden is beperkt, door de ligging van het plangebied aan de rand van deze EHS. Daarbij is het areaal rivierbegeleidende natuur binnen het plangebied beperkt.

Zoals in paragraaf 4.1.1 toegelicht vervult het plangebied een belangrijke rol als zwerm- en overwinteringslocatie voor vleermuizen. Zwermende dieren bezoeken het fort in de nazomer om overwinteringslocaties te verkennen en om te paren. Met name als zwermplaats vervult het plangebied daarmee een belangrijke verbindende functie tussen populaties van vleermuizen in de bredere omgeving rondom het fort. Zoals besproken in paragraaf 4.1.1 en 4.3 zal bij de toekomstige plannen voor het fort deze functie behouden blijven. De groenstructuur rondom het fort heeft een belangrijke verbindende functie als vliegroute naar de zwermplaats en overwinteringsplaatsen voor vleermuizen op het fort. Als onderdeel van het plan zijn geen ingrepen aan de groenstructuur voorzien. Verlichting op het fort zal als onderdeel van het plan niet veranderen of wordt 's nachts verder beperkt. De verbindende functie die het fort heeft voor vleermuizen zal op deze wijze dan ook niet worden verstoord als onderdeel van het plan.

4.5 Behoud van oppervlakte van de EHS

Wanneer gebieden hun natuurfunctie behouden zal er geen verlies aan oppervlakte optreden.

Het centrale deel van het plangebied is in de toekomst aangewezen als 'gemengd – fort'. Deze gronden zijn mede bestemd voor het behoud en herstel van natuur- en

landschapswaarden. De overige gronden zijn aangewezen als 'natuur' en als 'water'. Ook deze gronden zijn (mede-) bestemd voor het behoud en herstel van natuur- en landschapswaarden. Van een verlies aan oppervlakte natuur of EHS is dan ook geen sprake.

4.6 Behoud van samenhang van de EHS

De samenhang van de EHS wordt bepaald door de verbondenheid die de verschillende delen van de EHS met elkaar hebben. In de paragrafen 4.2 en 4.4, waar werd ingegaan op de robuustheid, aaneengeslotenheid en de verbindingsfunctie is al ingegaan op dit aspect. Door de ruimtelijke ontwikkeling wijzigt de mate van samenhang van de EHS niet.

5 Conclusie

5.1 Dreigt significante aantasting van de EHS?

Zoals in hoofdstuk 4 toegelicht dreigt als gevolg van het plan geen significante aantasting van de EHS.

Toekomstige activiteiten zijn kleinschalig, vinden vooral binnen plaats en zorgen niet voor een verstoring door versterkt geluid of extra licht naar de omgeving toe. Daarbij ligt het deel van het plangebied waar activiteiten zijn voorzien binnen de omwalling van het fort, zodat de activiteiten worden afgeschermd van de omgeving. Ingrepen aan de groenstructuur in het plangebied zullen zeer beperkt zijn. De versturende werking van het plan voor aanwezige natuurwaarden is hierdoor beperkt.

Ook de ligging van het plangebied ten opzichte van de EHS draagt er aan bij dat significante aantasting van de EHS niet is te verwachten. De EHS wordt hier met name gevormd door aan de rivier gebonden natuurwaarden. Doordat het plangebied aan de rand van deze EHS ligt, is de verbindende functie van het plangebied beperkt. Daarbij is binnen het plangebied slechts een klein areaal aan rivier gebonden biotopen aanwezig. In dat deel van het plangebied, aan de noordwestzijde, vinden in de toekomst geen activiteiten plaats en dat deel van het plangebied wordt door omwalling en beplanting van het overige plangebied gescheiden.

De belangrijkste natuurwaarden die in het plangebied aanwezig zijn en de belangrijkste verbindende functie die het plangebied vervult, hebben betrekking op de functie van het fort als zwermplaats en overwinteringsplaats voor grote aantallen vleermuizen. Met name voor de watervleermuis, gewone dwergvleermuis, baardvleermuis en gewone grootoorvleermuis vervult het fort belangrijke functies. Als gevolg van het plan is een verstoring van deze belangrijke functies niet te verwachten. Voor de omgang met de aanwezige functies voor vleermuizen is een advies opgesteld. Dit advies wordt als uitgangspunt gebruikt bij de toekomstige ontwikkeling. Daarbij worden mitigerende maatregelen getroffen, zodat de functies van het plangebied voor vleermuizen behouden blijven.

5.2 Vervolgstappen

Doordat van het plan geen significante aantasting van de EHS te verwachten is, zijn vervolgstappen niet noodzakelijk.

Bijlage 1: Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Dienst Landelijk Gebied. 2012. Vleermuizen op fort Honswijk en fort Everdingen. Ecologisch advies met betrekking tot mogelijkheden voor ingebruikname en activiteiten.

Jansen, E. A. van Delft, F. Overman, W. G. Limpens, H. G. J. A. 2010. De vleermuisfuncties van Fort Everdingen. Rapport 2010.083. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

SAB 2016. Flora- en faunarapportage Fort Everdingen. In opdracht van Duits & Lauret speciaalbieren. Projectnummer 150346.

Krijgsveld, K. L. Smits, R. R. van der Winden, J. 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Rapport 08-173 Bureau Waardenburg, in opdracht van Vogelbescherming.

Provincie Utrecht. 1998. *Werkdocument Soortenbeleid. Onderdeel Fauna.*

Provincie Utrecht. 2002. *Werkdocument Soortenbeleid. Onderdeel Flora.*

Internetbronnen

www.aerius.nl

<http://ehs-wijzer.provincie-utrecht.nl/ecologisch-onderzoek.html>

www.floravannederland.nl

www.libellennet.nl

www.portaalnatuurenlandschap.nl/themas/overzicht-typen-natuur-en-landschap/natuurtypen/

www.synbiosys.alterra.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.waarneming.nl